

Bijzondere zeilprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zeilen belicht een aantal van die vergeten zeilers onder de noemer 'Onbekende beroemdheden'.

Sancho: een echte scheepshond.

Cees van Staal

ZEEMAN EN VERHALENVERTELLER

Cees van Staal was een eigenzinnige reclameman in hart en nieren, maar boven alles was hij een zeeman. Niets maakte hem gelukkiger dan zeilen op de zee of oceaan. "Het is het allermooiste wat er is. Vooral als je met een lange passaatwind voor de wind uit over de oceaan jakkert. Die gigantische oceaan, hoge golven, witte kruinen en dan de *Kunst der Fuge* van Bach over de speakers. Fántástisch."

Tekst MICHEL VAN STRATEN Beeld uit de archieven van HELENA STOCKMANN

CEES HIELD VAN STERKE VERHALEN; HIJ SCHREEF ER ZELFS EEN BOEK MEE VOL

De zee als laatste vrijheid.

“De zee was de laatste vrijheid, vluchten kon niet meer. Waar wou je naartoe? Alleen de zee was er.”¹ Dit citaat tekende *de Volkskrant* jaren geleden op uit de mond van Cees van Staal, over zijn motivatie om in 1971 de zee op te gaan. De pessimistische milieurapporten van de Club van Rome uit die tijd hakten erin bij Van Staal: "Ik was somber; het rapport van de Club van Rome was niet mis. Wat zeg ik: de honden lustten er geen brood van. We zouden over twintig jaar naar de bliksem zijn." Van Staal koos voor een leven midden in de natuur. Op een zeilboot, richting de Galapagoseilanden. Daar waar de wereld nog bestond uit natuur, niet verpest door de mens. Darwin had niet voor niets juist op die plek de kiem voor zijn evolutietheorie gelegd. "Daar moest ik heen, de *Beagle* achterna. Het is er wild, en er zijn onbewoonde eilanden. [Mijn vriendin en ik] hebben er drie maanden Robinson Crusoe gespeeld. We schoten wilde geiten en visten op tonijn. Af en toe zeilden we naar het hoofdeiland Isabela om verse groenten in te slaan." Afgelopen zomer overleed Cees van Staal. Hij werd 91 jaar. Hij zal herinnerd worden, zowel in de zeilwereld als in de reclamewereld. Hoe? Wat voor soort mens was hij? Hoe zeilde hij? Van Staal hield niet alleen van het vertellen van verhalen, hij schreef er een aantal ook op, onder andere voor *Zeilen*. Uit die verhalen en

het gesprek met zijn weduwe Helena destilleren we een portret in zes trefwoorden.

AVONTUURLIJK

Cees van Staal begon in 1957 samen met Ruud Koster een reclamebureau. Dat werd succesvol. Toen in 1970 de kans zich voordeed het bureau te verkopen, deed Van Staal dat. Hij wilde vertrekken, de zee op: "We hebben ons bureau in grote naïviteit verkocht. Als we onze aandelen hadden gehouden, waren we nu multimiljonair geweest. Maar ik wilde weg. Ik was midden veertig, het was nu of nooit."¹ Hij begon, samen met zijn vriendin Olga, aan een reis die vier jaar zou duren. Hij ervoer het als een geweldige tijd: "Met z'n tweeën op zee is het allermooiste wat er is. Vooral als je met een lange passaatwind op de tiende breedtegraad voor de wind uit over de oceaan jakkert. Om vijf uur 's middags dronken we in de kuip een borrel en zetten we Bach op. Het klinkt pathetisch, maar we deden het echt. Die gigantische oceaan, hoge golven, witte kruinen en de *Kunst der Fuge* van Bach. Fántástisch." Waarschijnlijk zat er iets van dat avontuur in de genen. Zijn vader was uit pure armoede als klein kind in een weeshuis gestopt, waar hij op zijn twaalfde uit ontsnapte om de wereld te gaan verkennen vanaf een Finse driemastschoener die hij toevallig in het IJ zag liggen. Vader Van Staal ging als verstekeling aan boord en zou zijn halve leven blijven varen.

EIGENZINNIG

Ook Cees van Staal was iemand die zijn eigen weg koos. Het verkopen van zijn bureau om te gaan zeilen (en later een tweede bureau te beginnen en ook dat te verkopen) is daar een sterk voorbeeld van. Maar ook de manier waarop hij boot en bedrijven leidde, illustreert hoe Van Staal zijn eigen weg koos en daar ook niet van af wilde wijken. Toen hij later in zijn reclamecarrière hoofdredacteur van een reclame-tijdschrift werd, was het maximaal toegestane verlof drie weken, maar botenman en bladbaas Van Staal ging zes weken varen.

ROMANTISCH

Toen Van Staal hoofdredacteur werd van dat reclameblad, *Nieuwstribune*, kwam hij daar in contact met Helena Stockmann. Ik spreek Stockmann vier maanden na het overlijden van Van Staal in haar woning in Amsterdam. Ze vertelt over hun ontmoeting: "Ik zat te werken op kantoor. Ineens kwam er een zwarte hond binnen zetten. De meiden waarmee ik aan een tafel zat, zeiden: 'Dat is de hond van Cees van Staal. Zet je tas op het bureau, want die hond doet het in alle damestassen.' Even later kwam Cees binnen, met een enorme bromstem. In z'n schipperstrui, want hij was ergens in Muiderzand van de boot gestapt en kwam nu als freelancer een artikel inleveren." Stockmann wist al snel wat voor vlees ze in de kuip had: "Cees was één en al boot." Dat hoefde hij niet uit te leggen, dat was zo ook wel duidelijk. Een tijd later kregen Van Staal en Stockmann een relatie, ze trouwden. Uiteraard moest er gezeild worden. Stockmann had geen zeilervaring – bijzonder, voor een Friezin, dat wel ("Ik kom uit het kleigebied"). "Maar ik was ook wel van het avontuur," vertelt Stockmann, "dus ik dacht: ik zie wel wat me overkomt." Alle kleuren van de regenboog overkwamen haar, want ze werd doodziek, de eerste keer bij Van Staal aan boord. Het was ook geen misselijk tochtje, als vuurdoop richting Noorwegen en dan slecht weer krijgen. Hoe reageerde hij? Stockmann: "Hij was hartstikke lief. Hij deed dan alles, zorgde voor me, ik hoefde niets meer te doen." Stockmann zette door en zou ook van het varen gaan houden. En Van Staal genoot dubbel, want "hij hield van gezelschap, vond het heerlijk dat ik meeding." Van Staal vond de nachten het mooist. Hij vertelde daarover: "Die waanzinnige sterrenhemel boven je, ongelooflijk. Betelgeuze en al die prachtige sterren. Die enorme Melkweg die in je kijker ineens bestaat uit allemaal aparte sterren. [Ik had] het gevoel dat ik dicht bij de schepping was."¹ Stockmann: "Als hij op zee zat, midden in de natuur – dat was alles voor hem. Cees was een romanticus." Ze vertelt dat ze Van Staal gek genoeg niet meekreeg voor

ALS HIJ OP ZEE ZAT, MIDDEN IN DE NATUUR – DAT WAS ALLES VOOR HEM

een strandwandeling. Wel in het bos, met de hond, maar niet over het strand. "Misschien kwam dat wel omdat hij als hij dat water zag, daar liever ging varen." Van Staal was een botenman, zoveel is wel duidelijk. Zelfs in zoverre, dat hond Sancho die hij op zijn reizen meenam, een echte scheepshond werd. Die was zo aan het leven aan boord gewend geraakt, met letterlijk een zee van ruimte om zich heen om te plassen, dat die gewoonte niet af te leren was. Stockmann wijst me tijdens ons gesprek vanuit haar keuken op een hekje op de overloop, en vertelt: "Die hond was gewend om op de boot zijn achterpoot op te tillen bij de zeereeling." Dat hekje op de overloop thuis leek in de ogen van de hond erg op een zeereeling. "Dat viel hem niet meer af te leren."

PERFECTIONISTISCH

Van Staal was vooral eigen baas. Over zichzelf, en ook over zijn boot. Daar moest alles kloppen. Stockmann: "Hij had [op de boot] o-ver-al verstand van. Als er iets gerepareerd moest worden deed hij dat zelf, ook onderweg op zee. En die boot moest in perfecte staat verkeren. Altijd. Alles moest tiptop in orde zijn. Er hoefde maar een schroefje verkeerd te zitten of hij ging aan de slag." Niet alleen de boten maar ook de teksten krijgen minutieuze aandacht, want ook op het werk was Van Staal een perfectionist. Het moest zoals het moest, en niet anders, vertelt Stockmann. "Hij had wel een wil hè? Als hij wat in zijn kop had dan moest dat ook gebeuren." Ze schiet in de lach: "Maar thuis

Ook Stockmann zou van het varen gaan houden.

Boek winnen?

De combinatie zeeman en tekstschrijver leverde artikelen op voor *Zeilen* én een boek. *Zeilen* verloot een exemplaar van het boek *Hoe hard het woei en hoe groot de liefde was, sterke zeeverhalen* van Cees van Staal. Meeloten? Stuur dan een e-mail naar info@zeilen.nl en vertel ons waarom jij dit boek móet lezen.

"Hij had wel een wil hè".

"Hij was één en al boot."

Karin I tot en met VII

Cees van Staal voer met een Hallberg Rassy. Na *Karin* volgde *Karin II*, en zo verder, tot en met *Karin VII*. Zijn kits (twee masten) Hallberg Rassy 41 had de volgende specificaties:

LOA	12,50 m
Breedte	3,95 m
Diepgang	1,90 m
Waterverplaatsing	9,9 m ³
Romp materiaal	polyester

deed-ie geen flikker. Nog geen schroevendraaier pakte hij. Hij had geen zin in klussen in huis."

SOCIAAL

Mensen interesseerden hem meer dan zijn huis. Stockmann: "Cees was heel loyaal en behulpzaam. In zijn werk was hij heel sociaal. Als er hier in de buurt wel eens mensen *clashen*, nam hij de rol van intermediair op zich. Hij had een natuurlijke autoriteit. Cees was ook heel makkelijk, bijvoorbeeld met redactievergaderingen; dan zaten we daar een uur en was hij driekwart van de tijd verhalen aan het vertellen. Over het hee-lal, over boten, over de politiek, wat dan ook. En dan in het laatste kwartier werden er nog snel wat verhalen uitgezet. Hij was iemand die communicatief heel goed was." Een mooi voorbeeld van de communicatieve vaardigheden kom ik tegen in een verhaal dat Van Staal jaren geleden voor *Zeilen* schreef. Hij vertelt daarin over een verblijf op Lanzarote in 1970. Zijn boot *Karin IV* krijgt een bijzonder en gevaarlijk ongeluk in de haven: de mast raakt een aantal elektriciteitsdraden dat over een vaarweg gespannen is, en die jagen zo'n 3.000 volt door mast en verstaging. Niemand raakt gewond, maar de verstaging moet vervangen worden. Van Staal belt met een tuiger in Cowes. Die kan verstaging opsturen naar Las Palmas. 's Avonds tijdens de borrel met Zwitserse zeilvrienden vertelt Van Staal trots dat hij de volgende morgen al zijn nieuwe verstaging van het vliegveld kan gaan ophalen. Hij schreef hierover: "Ik keek tevreden rond, wat Mario tot

een schaterende lach bracht. Wat ik wel dacht, en of ik de bureaucratie van Zuid-Europa niet kende en die van Spanje en de Canaries in het bijzonder. Of ik wel wist dat je weken bezig kon zijn om iets door de douane te krijgen en zo stak hij, hikkend van het lachen, een hele riedel af met bizarre voorbeelden. Aangezien een van mijn slechtste eigenschappen een grote mate van eigenwijsheid is – stront-eigenwijs zou mijn moeder te zeggen – begon ik te roepen dat ik ze toch ging halen: 'Wedden, wedden!'" Van Staal heeft al direct spijt van zijn grote mond. Want de volgende dag blijkt de verstaging inderdaad op het vliegveld te liggen, maar dat is slechts het begin van het hele circus, met zoals verwacht: papieren, inklaringen, bureaucratie, enzovoort. "Niets aan te doen. In de wachtkamer van het hoofdkantoor waar ik naar toe wordt gestuurd zitten al vijftig man te wachten. Mijn optimisme zakt als een pudding in elkaar." Maar Van Staal bedenkt een plan. Hij vraagt naar de naam van de directeur van het douane-kantoor. En hoe heet zijn secretaris? Die heet Garcia Borenas en Van Staal nodigt Borenas uit voor een lunch in een restaurant aan de overkant van de straat. De nieuwsgierigheid van Borenas wint het van zijn verbazing, dus de twee ontmoeten elkaar voor de lunch, maar niet voordat Van Staal in een boekhandel een mooie geïllustreerde en dure uitgave van het boek *Don Quichot* heeft gekocht. "Ik bekeek het boek, pakte 5.000 peseta's uit mijn portefeuille en stopte die ergens midden in het boek om het geheel vervolgens feestelijk te laten inpakken." Van Staal trakteert Borenas met lunch én boek met inhoud, en dat doet de bureaucratie plotseling smelten. Eind goed al goed – Van Staal beëindigt zijn verhaal met: "Tegen een uur of zeven die avond kwam ik het haakse eind van de pier aflopen met de twee stagen opgerold over mijn schouder."

NUCHTER

Van Staal hield van sterke verhalen, hij schreef er zelfs een boek mee vol. Tegelijkertijd was hij volgens Helena Stockmann ook een nuchtere man. Ter illustratie: "Hij heeft zijn eigen overlijdensadvertentie geschreven." Van Staal had de laatste vijftien jaren van zijn leven te maken met blaas- en longkanker. Toen na vele succesvolle behandelingen uiteindelijk duidelijk werd dat hij van de laatste kanker niet meer zou gaan genezen, bereidde hij zich voor op zijn einde. Hij deed een oproep aan de nabestaanden: "Geen ach en wee's." Stockmann: "Hij wilde geen medelijden, geen gezeur. Het was zoals het was, en dat moest men dan ook maar zo accepteren." Het is even stil. En dan zegt ze: "Hij had ook gelijk, wat schiet je er mee op?" Tot op het laatst schreef Cees van Staal dus zijn eigen levensverhaal, en zijn eigen slottekst. 'Zeeman en tekstschrijver', staat er op zijn overlijdensbericht. ●

¹ *Bach op zee, Jaap Stam. In: de Volkskrant, 12-09-1997.*